

πόρφυρας

144

Μιχαήλ Πασχάλης
Ανδρομάχη Μπάτζιου
Γιώτα Τεμπρίδου
Περικλής Παγκράτης
Νάσος Μαρτίνος
Θανάσης Παπαθανασόπουλος
Πάυλος Δ. Πέζαρος
Γιάννης Στρούμπας
Soledad Puértolas
Βιργινία Χορμοβίτη
Γιώργος Παναγιωτίδης
Σταυρούλα Τσούπρου
Ανδρέας Φουντουλάκης
Χ. Σταματοπούλου-Βασιλάκου
Στυλιανή Παντελιά
Μιχαήλα Καραμπίνη-Ιατρού
Νίκη Eideneier
Κώστας Σουέρεφ
Δήμητρα Μήττα

σελίδες
για τον Ελύτη

«ΑΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΩΡΑΙ
ΤΗΣ ΙΑ΄ ΒΟΥΛΗΣ» (1861)
ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΙΚΟ
ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ

Η έρευνα των τελευταίων χρόνων για τα μονόπρακτα έργα¹ του 19^{ου} αιώνα έφερε στην επιφάνεια άγνωστα κεφαλονίτικα θεατρικά κείμενα. Πρόκειται για τα έργα: *Κομοδία* (1831 – 1836),² *Αι δύο τελευταίαι ώραι της ΙΑ΄ Βουλής*³ (1861), *Οι γελοίοι υποψήφιοι*⁴ (1864), *Ο καλός οικονομολόγος και οι συνεταίροι*⁵ (1867) και *Το Ανατολικόν Ζήτημα* (1876), καθώς και σειρά θεατρόμορφων διαλόγων. Ήδη από τη γράφουσα έχει πραγματοποιηθεί μία πρώτη προσέγγιση και εξέταση όλων των ανωτέρω κειμένων σε προηγούμενα μελετήματά της. Στην παρούσα δημοσίευση παρουσιάζεται αναλυτικά το μονόπρακτο *Αι δύο τελευταίαι ώραι της ΙΑ΄ Βουλής* (1861), έργο ανώνυμου κεφαλλονίτη που δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Η Διαολαποθήκη*⁶ της Κεφαλονιάς το 1861. Το κωμικοπολιτικό αυτό μελόδραμα έχει ήδη εντοπιστεί και μνημονευτεί από τον ακαδημαϊκό, καθηγητή κ. Σπύρο Ευαγγελάτο στη διδακτορική του διατριβή *Ιστορία του θεάτρου εν Κεφαλληνία: 1600-1900*, ο οποίος και το χαρακτηρίζει ως ευφυέστατην πολιτικήν σάτιραν.⁷

Το έργο τοποθετείται χρονολογικά στα τέλη του 1861, πριν τη διάλυση της ΙΑ΄ Ιονίου Βουλής και λίγο πριν τις εκλογές για την ανάδειξη της ΙΒ΄ Ιονίου Βουλής που πραγματοποιήθηκαν το 1862. Είναι εμφανές ότι το κείμενο γράφεται σε εποχή πολιτικά φορτισμένη. Η ΙΑ΄ Βουλή εξελέγη υπό το κράτος βίας και νοθείας που οργάνωσε στην Κεφαλονιά από την πλευρά της εξουσίας ο Δημ. Καρούσος. Εξ αιτίας αυτών των γεγονότων οι ριζοσπάστες κήρυξαν αποχή από τις εκλογές σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Η Αγγλική Προστασία διαγράφοντας παράνομα από τους εκλογικούς καταλόγους 1.000 περίπου εκλογείς, πέτυχε να εκλεγούν στις δέκα βουλευτικές έδρες του νησιού οι δέκα από τους έντεκα υποψήφιους, οι οποίοι πρόσκειντο ευνοϊκά στην κρατούσα αρχή, αναγκάζοντας τους ριζοσπάστες να αμφισβητήσουν την εγκυρότητα των εκλογών στην Κεφαλονιά.⁸ Υπό το πρίσμα αυτών των θλιβερών γεγονότων γράφεται το τρισέλιδο αυτό έμμετρο έργο, που χωρίζεται σε δύο σκηνές με πρόσωπα την ανθρωπόμορφη ΙΑ΄ Βουλή, τον εραστή της Ανεμογιάννη, την πιστή της θεραπεινίδα Ελπίδα και χορό που εκφράζει τον όχλο.

Η υπόθεση: Στην πρώτη σκηνή η ΙΑ΄ Βουλή εμφανίζεται ως γυναίκα, βαριά άρρωστη που αργοπεθαίνει. Βλέποντας το θάνατο να πλησιάζει, αναπολεί τις παλιές της δόξες, τότε που νέα και υγιής αποτελούσε αντικείμενο λατρείας για τον εραστή της Ανεμογιάννη, αλλά και για τον λαό που την επευφημούσε και παρακαλεί τη θεραπεινίδα της Ελπίδα, που κοιμάται δίπλα της να ξυπνήσει, για να της συμπαρασταθεί στις τελευταίες της στιγμές και να μην την αφήσει μόνη της αντιμετώπη με το θάνατο.

Η Ελπίδα, ως έμπιστη υπηρέτρια, βρίσκεται πάντα στο πλευρό της. Χαρακτήρας όμως ειλικρινής, της αρέσει να λέει τα πράγματα με το όνομά τους. Της θυμίζει λοιπόν ότι σ' όλη τη ζωή της υπήρξε πλεονέκτρα και ότι σήμερα η κατάστασή της δεν οφείλεται σε φθίσι και χτικισί,⁹ όπως η ίδια διατείνεται, αλλά στην απληστία

της να καταβροχθίζει τη βουλευτική αποζημίωση, σαράντα τάλληρα κάθε μήνα, χωρίς να παράγει το παραμικρό έργο, γεγονός που της έχει προκαλέσει *κακοστομαχία, πούτριδο και φαουριό*.¹⁰ Για να την διευκολύνει να «ξαλαφρώσει» η Ελπίδα της δίνει μάλιστα καθαριστικό, που, αντί να την βοηθήσει, χειροτερεύει την κατάστασή της, καθώς δεν είναι μαθημένη / σε καθάρσιο δυνατό.¹¹

Είναι δε εντυπωσιακό ότι τρία από τα χειρότερα ανθρώπινα ελαττώματα που χαρακτηρίζουν την ανθρωπόμορφη αυτή Βουλή, η φιλαργυρία, η γυναικεία φιλαρέσκεια και η δοξομανία δεν την εγκαταλείπουν μέχρι το τέλος της ζωής της. Η φιλαργυρία της φθάνει στο αποκορύφωμά της, όταν, ενώ διανύει τις τελευταίες ώρες της ζωής της, ζητάει από την υπηρέτριά της να της μετρήσει πόσα χρήματα της έχουν απομείνει από την τελευταία της βουλευτική αποζημίωση. Η γυναικεία φιλαρέσκεια αναδεικνύεται με την εμμονή της να δει τον εαυτόν της στον καθρέπτη, όπου απογοητευμένη ανακαλύπτει ότι τα νιάτα έφυγαν ανεπιστρεπτί, ενώ η ίδια σκελετωμένη αναπολεί τη χαμένη ομορφιά της. Τρίτη στην αξιολόγησή της έρχεται η αρχομανία, η δόξα του όχλου, ο οποίος δεν την εμπιστεύεται πια και την εγκαταλείπει.¹²

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει ο χορός που εμφανίζεται χωρισμένος σε δύο ημίχορια και οικτρίζει τη δειλή αυτή Βουλή που πνέει τα λοιόσια, ενώ από την άλλη ζητωκραυγάζει υπέρ της επόμενης Βουλής, ζητώντας παράλληλα η παλαιά να ενταφιαστεί πάραυτα,¹³ χαρακτηριστικό του ευμετάβλητου των μαζών και της προσκόλλησής τους πάντοτε αυθωρεί και παραχρήμα στους ανθρώπους της εκάστοτε εξουσίας.

Ακούγοντας τις κραυγές του λαού που την θεωρεί ήδη νεκρή, η Βουλή όντας ακόμη ζωντανή, περιέρχεται σε απόγνωση και έντρομη παρακαλεί την υπηρέτριά της να καθίσει κοντά της, για να ξεψυχήσει στην αγκαλιά της.¹⁴

Η δεύτερη σκηνή ξεκινά με την εμφάνιση του Ανεμογιάννη την άφιξη του οποίου αναγγέλλει η Ελπίδα,¹⁵ ο οποίος τρέχει προς το κρεβάτι της ετοιμοθάνατης αγαπημένης του, την αγκαλιάζει, την γλυκοφιλεί και την διαβεβαιώνει ότι δεν θα την εγκαταλείψει ποτέ για χάρη της επόμενης Βουλής, όπως η ίδια φοβάται. Μέσα από τα λεγόμενά του περιγράφει τις προηγούμενες τρέλλες τους, τα φιλά, τα ερωτικά παιχνίδια, το συρτό χορό και τα χωρατά τους μέσα στο Βουλευτήριο όλα αυτά τα χρόνια της παντοδυναμίας τους. Τραγουδώντας και οι δύο μαζί εκφράζουν την ελπίδα τους ότι, ξεπερνώντας τις παρούσες δυσκολίες, θα ξανάρθουν στην εξουσία και θα συνεχίζουν να ξεκοκκαλίζουν τη βουλευτική αποζημίωση. Και ενώ συμβαίνουν αυτά ακούγεται το κουδούνι λήξης της θητείας της Βουλής που εκλαμβάνεται από την ίδια ως ο Χάρος που έρχεται να την πάρει για τον άλλο κόσμο.¹⁶

Το έργο ολοκληρώνεται με μονωδία που άδεται από τη Βουλή και διωδία αντίστοιχα από τον Ανεμογιάννη και τη Βουλή, όπου το ζευγάρι των εραστών ολοφύρεται για τα περασμένα μεγαλεία, κυρίως όμως για τα σαράντα τάλληρα της βουλευτικής αποζημίωσης που χάνουν οριστικά. Φανερά απογοητευμένη η Βουλή για την άκαιρη λήξη του βίου της, ρίχνει το φταίξιμο στον Ανεμογιάννη, ότι αυτός την εξαπάτησε παρασύροντάς την σε ανεπίτρεπτες ενέργειες μέσα στο Βουλευτήριο και τον παρακαλεί να μην βουλιάξει άδικα και την επόμενη Βουλή, ενώ ακούγεται ο ήχος του τελευταίου κουδουνίσματος αναγγελίας διάλυσης της ΙΑ' Βουλής.¹⁷

Το κείμενο:

ΑΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΩΡΑΙ ΤΗΣ ΙΑ΄ ΒΟΥΛΗΣ

Μελόδραμα κωμικοπολιτικόν μονόπρακτον.
Μουσική της τελευταίας πράξεως
ΤΗΣ ΤΡΑΒΙΑΤΑΣ

Πρόσωπα
Η ΙΑ΄ ΒΟΥΛΗ
ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗΣ, εραστής της
ΕΛΠΗΣ, πιστή θεραπευτρίς της
ΧΟΡΟΣ Όχλου
Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΚΩΔΩΝΟΣ της διαλύσεως

Η σκηνή εις την Επτάνησον δύο ώρας πριν της κηρύξεως της διαλύσεως.

Σκηνή Α΄

Κοιτών της Βουλής μόλις από αμυδράν χειμερινού ηλίου ακτίνα φωτιζόμενος.
Η Βουλή αυχηρά¹⁸ εις την κλίνην κατάκοιτος, πλησίον της κλίνης η Ελπίς υπνώτ-
τουσα και θορυβωδώς ρέγχουσα.¹⁹

Β: (Ταρασσομένη και πλανούσα ένθεν κακείθεν τα ημίσβεστα βλέμματα)

Ω! θεέ μου, θεέ μου! ανήκουστα μαρτύρια σπαράζουν
Τ' αραχνιασμένο μου κορμί !.

Κ' η ώραις που διαβαίνουνε πικρό φαρμάκι στάζουν
Στην βουλιασμένη μου ψυχή !.

(βήχει και πτύει)

Οιμένανε τι μώμελλε, να φτωά το μαύρο αίμα !

Και λίγο-λίγο η ζωή,

Ζωή γλυκειά και ποθητή,

Να βγαίνει από τα στήθια μου, σμιγμένη με το φλέμμα!

(προς την θεράπ.) Ελπίδα αποκοιμήθηκες, ενώ 'γω δεν κοιμάμαι;

Και συ, και συ μ' αρνήθηκες μαζί με τη ζωή;

Αχ! ξύπνα κακορίζικη, ξύπνα γιατί φοβώμαι,

Το θάνατο! το θάνατο!. μη μ' εύρη μοναχή!..

ΕΛΠΙΔΑ: (Ξεντολογουμένη²⁰ και αργά πλησιάζουσα)

Τί ορίζεις και μωμίλησες, μη θέλης;... ώρσε²¹ το...

Ωμέ! σ' εκαταφάνισε²² εκεί το γιατρικό !.

Εγώ ευθύς τώπα η καϊμένη,

Τώπα ευθύς θα σε χαλάση!²³

Α δεν είσαι μαθημένη..

Σε καθάρσιο²⁴ δυνατό!...

Β.: (μετά μόχθου εγειρομένη ίνα καθεσθή επί του...)

Αχ! αλήθεια! ειν και τούτο

Μ' άλλο πράγμα με τρομάζει...

Έλα Ελπίδα 'δοσεμούτο...

Δοσεμούτο μη χ...αθώ!

ΕΛ.: 'Όρσε Κυρά, ξεθύμανε!²⁵ να ησυχάσης πλειά.

Αχ! σε ποια θέσι σ' έφερε η μαύρη αχορταγιά!²⁶

- Είν κακό, που στο χωρειό μου,
 Γωνομάζουν φαγαρρώστια,²⁷
 Θα σε κάμη λίγο-λίγο
 Να χωνέψης και τα εντόστια!²⁸
- Τι παντέχεις²⁹ πέντε χρόνια, κάθε μήνα, κάθε μήνα,
 Έτζι αλέμαργα να χάφτης τα σαράντα³⁰ σου εκείνα!
 Χωρίς ούτε να κινέσαι, όχι ναν τα ξεδουλεύης,³¹
 Παρά όσο, με συμπάθειο, νε 'μπορής ναν τα χωνεύης.
 Και μου λες πως είνε φθίσι;³² και μου λες πως είν χτικιό;³³
 Είναι κακοστομαχίλα,³⁴ πούτριδο³⁵ και φαουριό.³⁶
- B.: Ω για ειδές, να ζης Ελπίδα,
 Πόσα μώμειναν ακόμα οχ τα ύστερα σαράντα;
- ΕΛ.: Αχ! Κυρούλα μου τα είδα..
 Είναι λίγα, είνε λίγα... μοναχά λεφτά τριάντα !.
- B.: Με δικάνε³⁷ για να πάρω ένα μαύρο νεκροκέρι,³⁸
 Να μου φέξη του θανάτου εις το άχαρο σκοτάδι...
- ΕΛ.: Τις η χρεία; δεν πεθαίνες πλατειά μέρα μεσημέρι;
- B.: Σκοτεινός παντάνε ο δρόμος που μας πιαίνει εις τον Άδη.
 Τον καθρέφτη δος μου Ελπίδα
 Μια στιγμή, να κυτταχτώ,
 Είνε μέραις πού δεν είδα
 Αν το μούτρο μου είν' αγνό!..³⁹
- ΕΛ.: Ώρσε γδες
- B.: Αχ! συφορά μου! πούνε η νειότη, πούν τα κάλλη;;
- ΕΛ.: (Πήγανε ούφουν τουν ούφου⁴⁰ δε ματαγουρίζουν⁴¹ πάλι!!.)
- B.: (κατοπτριζομένη)⁴² Αχ! πως άλλαξα η καϊμένη!
 Κι' ο γιατρός με παργοράει...
 Καθ' ελπίδα είνε σβυμένη,
 Όντες το χτικιό φυσάη !..⁴³
 Πουν τα ροδομάγουλά μου;;..
 Πουν τ' αχειλι το κοράλλο;..
 Πουν τα στήθια τα παχειά μου;..
 Πούνε τώνα, πούνε τάλλο;..
 Εχαθήκανε τα πάντα!
 Κάθε ελπίδα είνε σβυμένη!
 Και πριν παύσουν τα σαράντα...
 Σκέλεθρο είμαι γενομένη!
- Aria «addio del passato bei sogni ridenti»⁴⁴
 Ωμιμέναει!.. ωμιμένα!.. παν ούλα χαμένα!..
 Ονειράτα τρέλλαις.. δεν είν... πλειά για μένα,
 Όλοι όλοι μ' αφίνουν, μου λείπουν τα πάντα,
 Μου λείπουν... ωμιμένα! και κεια.. τα σαράντα..
 Η δόξα του όγλου μου... φεύγει και κείνη!!
 Και πίστι... 'σαν πρώτα κανείς πλειά ... δε δίνει
 Σ' εμένα... τη μαύρη, την κάψο-Βουλή..
 Που εστάθηκα!.. τόσο στον τόπο.. πιστή!..
- HMIX. Όγλου (έξωθεν).
 Η φήμη το σκούζει, ο Κόσμος το λέει,

Η μαύρη ενδεκάτη τα λούστια πνέει,
Να 'γδέσεται ολοι, στην άχαρη κλίση
Το πνεύμα στον Πλάστην δειλή παραδίνει!..

XOP.: Μ' αν επέθανε η ενδεκάτη!

Ζήτω! ζήτω η δωδεκάτη!

Ζήτω, ζήτω η νειά Βουλή!

Κ' η παλιά ας ενταφιασθή!

B.: (Αφού μετ' αγωνιώσης προσοχής ηκροάσθη).

Ακόμη δεν απέθανα και τρών' τα κόλυβά μου!

Ευφραίνει η αγωνία μου τον όγλο, συμφορά μου!..

Ελπίδα μου, Ελπίδα μου εδώ 'λα μη μ' αφήνεις,

Για λίγο ακόμη κ' έπειτα... του Χάρου με προδίνεις

Έλα σιμά μου κάθισαι, μ' αρέσει η συντροφιά σου.

Να ξεψυχήσω ήθελα μέσα στην αγκαλιά σου!..

ΕΛ.: Ήλθε, έφθασε Κυρούλα!

B.: Ποιος μωρή;

E.: Ο Ανεμογιάννης,

Τρέξε γλίγωρα, αν θέλεις, αν προφθάσης την προφθάνεις.

Σκηνή Β

Ο Ανεμογιάννης εισερχόμενος τρέχει προς την κλίση, εναγκαλίζεται και καταφιλεί την Βουλήν, ήτις, αφού περιπαθώς τον ατενίση λέγει:

B.: Ανε..μο..γιάννη, εσύ..είσαι.. Ανεμογιάννη.. εσ' είσαι;

Μ' επρόφθασες... ασπάσουμε.. και τζ' οφθαλμούς μου κλείσει,

Πεθαίνω... Ανεμο..γιάννη μου, και σ' αγαπάω, ακόμα...

Για σένα.. θα .. σαλτέρουνε⁴⁵.. και μες.. το μαύρο χώμα

Τα σκόρπια.. σάπια.. κούκαλα⁴⁶ της μαύρης ενδεκάτης..

Αχ! για άλλην μην την αρνηθής.. νάχης την καταράτης!..

ΑΝ.: Εσένα, εσένα ν' αρνηθώ αφέντρα και Κυράμου!..

Οπού στον Κόσμο εστάθηκες η μοναχή χαρά μου;

Εσένα οπ' όντες θυμηθώ τα παλαιά μας νειάτα,

Τα δάκρυα από τα μάτια μου, συντρέχουν στα γιομάτα;..

Μη λες πως ελησμόνησα το Salto to mortale

Οπουώ μαζί επηδήσαμε... ωϊμένα πάλε... πάλε...

Για ποιόνε με κατάντησες; μη λες πως θ' αρνηθώ

Τη φαρομάνια,⁴⁷ τα φιλά και το συρτό χορό

Μέσα στο Βουλευτήριο; και κεια τα χορατά μας,

Όπου ο όγλος τάπερνε πως είν' με τα σωστά μας; ..

Παρηγορήσου αφέντρα μου, μη σε φοβίζη ο Χάρος

Έχε ελπίδα στη ζωή και στην αρρώστια θάρρος!.

Aria «Parigi, a cara, noi lascieremo»⁴⁸

ΔΙΩΔΙΑ: Έγνοια σου.. θάλλη πάλε η φορά μας!⁴⁹

Θα ματαρχίσουν τα μπουρδελιά μας!⁵⁰

Πίκραις και βάσανα θα παύσουν ούλα,

Θα μεταφάμε μαζί μπαμπούλα!..⁵¹

Θενά ματάρουνε⁵² και τα σαράντα

Δεν θα μας λείψουν πλέον και πουλιό!..

ΚΩΔ. ΤΗΣ ΔΙΑΛ.: Ντάου!.. ντάου!.. ντάου!..ντάου... ντάου... ντάν!

B.: Ωϊμένανε... του κάκου! - η ώρα μου... σημαίνει!!

Ανεμογιάννη άκου! -πως κάνει η αρχαιασμένη!

KΩΔ.: Ντάου!.. ντάου!.. ντάου!..ντάου.. ντάου.. ντάν!..

AN.: Δε σημαίνει νεκρικάτα⁵³ - δε σημαίνουνε Παππάδες

Α σημαίνη στα γιομάτα -Είνε για τους Μασκαράδες!⁵⁴

B.: Είναι η ... φωνή ... του ... Χάρου... που στη χώρα του με κράζει,

Δεν τον... βλέπεις;.. ήλθε!.. νάτος!!! γδες πως άγρια με κυττάζει!!

KΩΔ.: Ντάου!.. ντάου!!.. ντάου!!! ντάου!!! ντάου!!! ντάν!!!..

B.: (Μετ' απελπισίας εγειρομένη εις τον τελευταίον δονισμόν του Κώδωνος, και αποτευομένη προς τον παρ' αυτής φανταζόμενον Χάρου).

Aria a «Gran dio... morir si giovane!»⁵⁵

Αχ!!!!!!!!!!!!!! αχ! Χάρε Χάρε άσπλαγγνε!..

Νεια τόσο να πεθάνω!

Μόλις τα γλυκαινόμουνα...

Κ' η δόλια ναν τα χάνω!..

Λοιπόν... τρέλλαις... κι' ονειράτα

Ήτανε τα σαράντα...

Μ' αφήσανε για πάντα!....

Ωϊμέ τι θα γενώ!...

AN. και B.

(Διωδία).

Ωϊμένανε!... ωϊμένανε

Και τώρα τί να γένω;...

Πουλί ορφανεμένο!..

Ζωή ποια θα διαβώ!..

Εσ' ήσουε η ελπίδα μου...

Ήσουν για με τα πάντα!

Μα τ' άγια σαράντα!!

Με σένα θα χωθώ!

B.: Α..νε..μο..γιάν...νη, κόντεφε εις τάχαρο κρεββάτι !

Τα στερνά... λόγια... σύναξε... που λέει.. η ενδεκάτη!..

Αν, πρίχου νάρτη... η ώρα... μου.. πεθαίνω.. η καϊμένη!

Αν.. έκαμα... ζωή... κακιά!.. αν πάω κολασμένη!

Τώρα... το βλέπω... φανερά εσύ τάφτεξες... ούλα

Για σένα.. ωϊμένα... χάνομαι... χά...νω.. και τη μπαμπούλα.⁵⁶

Μα.. αν.. εμένα αδικη..σες.. και μ' έσυρες.. σ' απάτη.

Σπλαγ..χι..σου.. καν τ' αγέ..νη..το, τη μαύρη δω..δεκάτη

Και ...κείνη... ας..βλέπη... εμένανε!! ο θάνατός.. μου φθάα..

Αχ!! μη..βου..λιά..ξής.. άδι..κα.. και... κείνη. Ανεμο....γιάα..

KΩΔ.: Ντάου!.. ντάου. ντάου!..ντάου!.. ντάου!.. ντάν!!!..

Η ια'. Βουλή με το τελευταίον κρούσμα του κώδωνος της διαλύσεως, πίπτει νεκρά εις τας αγκάλας του Ανεμογιάννη και της Ελπίδος. Πλαστική Εικών της Τραβιάτας. Πίπτει το παραπέτασμα.

Η γλώσσα: Το κείμενο είναι γραμμένο στη δημοτική. Παρατηρείται όμως μία μίξη λόγων και λαϊκών στοιχείων, με αρκετές λέξεις της κεφαλονίτικης ντοπιολαλιάς και ελάχιστες ιταλικής προέλευσης. Η μίξη αυτή είναι καλοζυγισμένη, ενώ κάποιες λέξεις κεκαλυμμένης αθυροστομίας προσδίδουν έναν ελαφρό σκαμπρόζικο τόνο, που εναρμονιζόμενο με τη γνωστή φιλοπαίγμονα διάθεση των Κεφαλονιτών, προκαλούν αβία-

στα το γέλιο, όπως σαφώς επεδίωκε ο συντάκτης του έργου.

Το γεγονός ότι στην αρχή κάθε σκηνής, αλλά και κάθε φορά που λαμβάνει το λόγο διαφορετικό πρόσωπο δίνονται σκηνικές οδηγίες, φανερώνει ότι το εργάκι αυτό δεν ήταν ένα απλό σατιρικό κείμενο, γραμμένο μόνο για ανάγνωση, αλλά ότι ο συγγραφέας του το προόριζε για σκηνική παρουσίαση, ανεξάρτητα εάν η φιλοδοξία του αυτή πραγματοποιήθηκε ή όχι.

Η στιχουργία:⁵⁷ Το λιμπρέτο του μονόπρακτου αυτού μελοδράματος που αποτελείται από 150 στίχους⁵⁸ (Σκηνή Α': 86 στίχοι, Σκηνή Β': 64 στίχοι) συγκροτείται από ένα μείγμα ιαμβικών και τροχαϊκών μέτρων, όπου επικρατούν οι ιαμβικοί 15σύλλαβοι και οι τροχαϊκοί 8σύλλαβοι και 16σύλλαβοι. Η ομοιοκαταληξία είναι ζευγαρωτή, στα τετράστιχα όμως είναι κυρίως πλεχτή και σταυρωτή. Η ποιικιλία τόσο στη στιχουργία όσο και στην ομοιοκαταληξία δεν ενοχλεί. Αντίθετα ο σημερινός αναγνώστης με άνεση και ευχαρίστηση διαβάζει το σατιρικό αυτό στιχούργημα.

Η μουσική: Όπως αναγράφεται μετά τον υπότιτλο, το έργο επενδύεται με μουσική από την τελευταία πράξη της *Τραβιάτας*. Δεν είναι σαφές εάν ακούγεται μουσική κατά τη διάρκεια των διαλογικών μερών, ή εάν αυτά απαγγέλλονταν τραγουδιστά. Άλλωστε δεν γνωρίζουμε εάν το εργάκι αυτό παίχτηκε, ή οι σημειώσεις του ανώνυμου συγγραφέα του είναι απλώς ενδεικτικές.

Υπάρχουν πάντως πέντε τουλάχιστον σημεία, όπου γίνεται σαφής μνεία ότι ακολουθεί φωνητικό μέρος με μουσική υπόκρουση. α) Στη σκηνή Α', η Βουλή εμφανίζεται να τραγουδάει την άρια "*Addio del passato bei sogni ridenti*". β) Στη σκηνή Β', ο Ανεμογιάννης ερμηνεύει την άρια "*Parigi, o cara, noi lascieremo*". γ) Στη σκηνή Β', η Βουλή τραγουδάει την άρια "*Gran dio.... Morir si giovane*" και δ) Δύο διωδίες τραγουδιούνται από τον Ανεμογιάννη και τη Βουλή από κοινού στη σκηνή Β'. Επισημαίνονται επίσης σημεία που είναι πιθανόν να αποδίδονταν με μουσική επένδυση όπως α) η εμφάνιση του όχλου που παρουσιάζεται στη Α' σκηνή σε ημιχόριο και χορό και β) οι μονόλογοι της Βουλής στη Β' σκηνή.

Η επιλογή της μουσικής επένδυσης από την *Traviata* δεν γίνεται τυχαία. Οι λόγοι είναι δύο. Ο πρώτος εξηγείται από την αλληγορία και το συμβολισμό που θέλει να προσδώσει ο ανώνυμος συγγραφέας. Η παραστρατημένη Βουλή ταυτίζεται εδώ με την κεντρική ηρωίδα της όπερας, (*Traviata* = Η παραστρατημένη) την ξεπεσμένη πόρνη Βιολέτα, που άρρωστη και εξαθλωμένη εγκαταλείπεται από τον εραστή της Αλφόνσο και οδηγείται στο θάνατο. Είναι εμφανής ο συνειρμός της ταύτισης των ηρώων ανδρών και γυναικών στα δύο έργα. Ιδιαίτερα αναδεικνύεται η παράλληλη ολέθρια πορεία των δύο γυναικείων δραματικών προσώπων (Βιολέτας/Βουλής) με τελική μοίρα την εγκατάλειψη και το θάνατο, αλλά και ο καταλυτικός ρόλος που παίζει στη ζωή τους ο εραστής τους (Αλφόνσος/ Ανεμογιάννης).

Ο δεύτερος λόγος της επιλογής της *Τραβιάτας* οφείλεται στο γεγονός ότι η όπερα ήταν ήδη γνωστή τόσο στον ανώνυμο συντάκτη του έργου, αλλά και ευρύτερα στο φιλόμουσο κοινό των Κεφαλονιτών. Ας σημειωθεί ότι στα εγκαίνια του θεάτρου, «Κέφαλος», που αποτέλεσαν ιστορικό γεγονός, σταθμό στην πολιτιστική ιστορία του νησιού, του Σεπτέμβριου του 1859, παίχτηκε από ιταλικό μελοδραματικό θίασο η *Τραβιάτα*⁵⁹ και επανηλήφθηκε το 1860.⁶⁰ Επομένως, το προκείμενο σατιρικό μελόδραμα που δημοσιεύεται ένα χρόνο μετά, γράφεται υπό την επήρεια αλλά και στον απόηχο του σημαντικού αυτού μουσικού και πολιτιστικού γεγονότος για τη ζωή του νησιού.

Ο συγγραφέας: Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το έργο είναι ανυπόγραφο, με πιθανότερο συγγραφέα τον εκδότη της εφημερίδας Νικόλαο Μπερλάη, που μνημονεύεται ως υπεύθυνος εκδότης, στο ανωτέρω φύλλο της εφημερίδας.⁶¹ Όμως η μέχρι τώρα έρευνα σε ό,τι αφορά τον ίδιο, τη ζωή του και τη δράση του ως εκδότη ή συγγραφέα δεν έχει αποδώσει καρπούς, διότι δυστυχώς δεν έχει εντοπιστεί καμία αναφορά στο όνομά του τόσο σε έργα παλαιότερων ιστορικών, όσο και σύγχρονων ερευνητών και μελετητών της ιστορίας και της πολιτιστικής ζωής της Κεφαλονιάς. Παραμένει ένα πρόσωπο άγνωστο μέχρι σήμερα για το οποίο πιθανό στο μέλλον να υπάρξουν πληροφορίες που να φωτίσουν την προσωπικότητά του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Χρυσ. Σταματοπούλου-Βασιλάκου, «Ελληνική βιβλιογραφία μονόπρακτων έργων του 19ου αιώνα: Α' συμβολή», *Παράβασις*, τόμ. 4, 2002, σσ. 87-219.
2. Χρυσ. Σταματοπούλου-Βασιλάκου, «Ένα άγνωστο ληξουριώτικο θεατρικό χειρόγραφο: Μία πρώτη προσέγγιση», *Δάφνη: Τιμητικός τόμος για τον Σπύρο Α. Ευαγγελάτο*. Επιμ. Ιωσήφ Βιβιλάκης, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Εργο, Αθήνα, 2001, σσ. 343-356 και της ίδιας «*Άνθιμος Μαζαράκης διακωμωδούμενος: Ένα άγνωστο ληξουριώτικο θεατρικό χειρόγραφο: Κείμενο - Μεταγραφή - Φιλολογικός σχολιασμός*», *Κεφαλληνιακά Χρονικά*, τόμ. 9, Αργοστόλι 2003, σσ. 191-241.
3. Της ίδιας «*Άγνωστα κεφαλονίτικα θεατρικά κείμενα*», *Πόρφυρας*, (Κέρκυρα), αρ. 114, Ιαν. 2005 (αφιέρωμα στο Επτανησιακό Θέατρο), σσ. 702-703.
4. *Ό.π.*, σσ. 703-704.
5. *Ό.π.*, σσ. 704-706.
6. Εφ. *Η Διαολαποθήκη*, Κεφαλληνία 14 Δεκ. 1861, σσ. 249-251.
7. Σπύρος Ευαγγελάτος, *Ιστορία του θεάτρου εν Κεφαλληνία: 1600 - 1900*. Διατριβή επί διδασκατορίας. Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Εν Αθήναις, 1970, σ. 220.
8. Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος, *Ιστορία της Κεφαλονιάς*. Τόμ. Β': 1797 - 1940. Κέφαλος, Αθήνα, 1988, σσ. 192-193.
9. Εφ. *Η Διαολαποθήκη*, *ό.π.*, σ. 249.
10. *Ό.π.*, σ. 250.
11. *Ό.π.*, σ. 249.
12. *Ό.π.*, σ. 250.
13. *Ό.π.*
14. *Ό.π.*
15. *Ό.π.*
16. *Ό.π.* σσ. 250-251.
17. *Ό.π.*, σ. 251.
18. *Αυχησιά: Ισχνή, χωρίς ιμάδα* (βλ. Δ. Δημητράκος, *Μέγα λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης*. Τόμ. Β'. Ελληνική Παιδεία, Αθήνα, 1964, σσ. 1219-1220).
19. *Ρέγχουσα: Ροχαλιζουσα* (*ό.π.*, τόμ. Η', σ. 6398).
20. *Ξεντολαγουμένη: Χασμουριώμενη* (βλ. Διονύσης Πανταζάτος, *Για να μη σβύσει η παλιά Κεφαλονίτικη και Θιακιά ντοπιολαλιά*. [Αργοστόλι], 2000, σ. 184).
21. *Ωρσε και όρσε* (επιφώνημα): *Να πάρε* (*ό.π.*, σ. 191). Συνήθως συνοδεύεται με τη χειρονομία της μούντζας.
22. *Σ'εκαταράνισε: Σε κατέστρεψε* (βλ. Δ. Δημητράκος, *ό.π.*, τόμ. Ε', σ. 3773).
23. *Θα σε χαλάσι: Θα σε χειροτερέψει* (*ό.π.*, τόμ. Θ', σ. 7778).
24. *Καθάρισσι: Καθαριστικό* (*ό.π.*, τόμ. Δ', σ. 3506).
25. *Ξεθύμανε: Ανακουφίσου αποβάλλοντας τα κόπρανα* (*ό.π.*, τόμ. Στ', σ. 4968).
26. *Αχορταγιά: Απληστία, πλεονεξία* (*ό.π.*, τόμ. Β', σ. 1281).

27. *Φαγαρρώστια* (ειρωνικά): Ασθένεια, η οποία αντίθετα προς το σύνθηες, χαρακτηρίζεται από όρεξη για φαγητό (ό.π., τόμ. Θ', σ. 7553).
28. *Τα εντόστια*: Τα εντόσθια, τα σπλάχνα, τα σωθικά (ό.π., τόμ. Γ', σσ. 2591-2592).
29. *Τί παντέχεις*: Πως αντέχεις (ό.π., τόμ. Στ', σ. 5397).
30. Εννοεί τα σαράντα τάλληρα, τη βουλευτική αποζημίωση. Η έκφραση αυτή («Τα σαράντα») υπονοώντας την υψηλή βουλευτική αποζημίωση επαναλαμβάνεται συχνά τόσο στο παρόν σύντομο μελοδράμα, όσο και στην έμμετρη σάτιρα με τίτλο «Πολιτική Παλιωδία» που ακολουθεί στο ίδιο φύλλο της *Διαολαποθήκης*, (εφ. *Η Διαολαποθήκη*, ό.π., σσ. 251-252).
31. *Ξεδουλεύς*: Εργάζεσαι για το μεροκάματο (βλ. Πανταζάτος, ό.π., σ. 182).
32. *Φθίσι*: Μαρασμός, φυματίωση (Δημητράκος, ό.π. τόμ. Θ', σ. 7607).
33. *Χτικί*: Φυματίωση (ό.π., σ. 7941).
34. *Κακοστομαχίλα*: Κακοστομαχία (ό.π., τόμ. Δ', σ. 3550).
35. *Πούτριδο*: Φαγητό με χοιρινό κρέας και λάχανα (Πανταζάτος, ό.π., σ. 241). Μεταφορικά, δυσπειφία από βαρύ φαγητό.
36. *Φαουριό*: Φαγούρα, κνησμός (ό.π., σ. 274).
37. *Με δικάνε*: Μου φτάνουν, είναι αρκετά μόνο (ό.π., σ. 68).
38. *Νεκροκέρι*: Κερί που καίει δίπλα στο νεκρό.
39. *Αχνό*: Ωχνό (ό.π., σ. 43).
40. *Ούφουν τούν ούφου*: Κακήν κακώς (βλ. Σπύρος Γασπαρινάτος και Μαίρη Γασπαρινάτου - Τζουγανάτου, *Γλωσσάριο και ιδιωμιατικές εκφράσεις της Κεφαλονιάς*, Αθήνα, 2004, σ. 254). Ευχαριστώ την θεατρολόγο Δρ. Έλενα Παπαλεξίου, για την επισήμανση της έκφρασης.
41. *Ματαγυρίζουν*: Ξαναγυρίζουν.
42. *Κατοπτριζομένη*: Καθρεπτιζομένη.
43. *Το χτικί φυσάη* (μεταφορικά): Η αρρώστια εξαπλώνεται ως ο αέρας.
44. *Addio del passato bei sogni ridenti* = Αντίο όνειρα παλιά και ευτυχισμένα (και ακολουθεί) / *La rose del volto già sono pallenti* = της όψης μου τα ρόδα μαραμμένα / *L' amore d' Alfredo perfino mi manca* = Του Αλφρέντο ο έρωτας μου λείπει / *conforto, sostegno dell' anima stanca* = στήριγμα της έρμηης ψυχής / *Della triaviata sorrirdi ad desio* = μιας παραστρατημένης ... δέξου τα πάθη / *A lei, deh, perdona, tu accogli, o Dio!* = συγχώρα την, λυπήσου την, Θεέ μου! / *Ah! ... Tutto fini* = Α! Όλα τελείωσαν / *Or tutto fini* = Τώρα όλα έχουν τελειώσει» (Απόσπασμα από την άρια της Βιολέτας, σκηνή Δ' της Γ' πράξης της όπερας του Verdi *La Traviata*. Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Αθήνα, 1994, σσ. 118 - 119).
45. *Θα σαλτέρουνε*: Θα πηδήξουνε.
46. *Κούκαλα*: Κόκκαλα.
47. *Φαρομάνια*: Παιχνίδι με κίνητρο το σεξ, ερωτικό παιχνίδι (ό.π., σ. 275).
48. *Parigi, a cara, noi lascieremo*: Θα αφήσουμε, καλή μου, το Παρίσι, (και ακολουθεί) τη ζωή θα ζήσουμε μαζί / *οι τίκρες σου θα γίνουν χαρά* / *η υγεία σου πάλι θ' ανθήσει* / *φως και ανάσα θα 'σαι για μένα* / *Το μέλλον όλο μας χαμογελά*» (Άρια του Αλφρέντο, εραστή της Βιολέτας, στη Δ' σκηνή της Γ' πράξης της *Traviata* (ό.π., σσ. 122-123). Παρατίθεται όλο το σχετικό κείμενο από την ανωτέρω όπερα για να αναδειχθεί ο παραλληλισμός των δύο έργων και η σαφής επιρροή της όπερας αυτής του Verdi επί του παρούσaiζόμενου σατιρικού μελοδράματος.
49. *Η φορά μας*: Η σειρά μας.
50. *Θα ματαρχίσουν τα μπουρδελιά μας*: Θα ξαναρχίσουν οι αισχρές πράξεις μας ωσάν σε πορ-
νείο.
51. *Μπαμπούλα*: Πόροι μέσω τροφής (σύκα, όσπρια), εδώ μεταφορικά η αργομισθία (βλ. Αρχείο Κέντρου Μελέτης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών, χειρόγραφο 209, Κεφαλονιά 1919, σ. 102). Ευχαριστώ την Διευθύντρια του Κέντρου κ. Χριστίνα Μπεζαντάκου για την πληροφoρία.
52. *Θε να ματάρτουνε*: Θα ξαναέρθουμε.

53. *Νεκρικάτα*: Πένθημα, πένθιμος ήχος της καμπάνας, όταν κάποιος πεθαίνει (ό.π., σ. 172).
54. *Μασκαράδες*: Εγνοεί τους βουλευτές.
55. *Ah! Gran dio! / Morir si giovane*: Α! Θεέ μου! / Πεθαίνω τόσο νέα (βλ. *Traviata*, ό.π., σσ. 124 - 125).
56. *Χάνω και τη μπαμπούλα*: Χάνω και τη μάσα (βλ. Αρχείο Κέντρου Μελέτης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών, ό.π.).
57. Ευχαριστώ τη φίλη θεατρολόγο Ηρώ Κατσιώτη για τη βοήθειά της στην ανάλυση της στιχουργίας.
58. Δεν έχουν συμπεριληφθεί στην αρίθμηση οι στίχοι από τις άριες.
59. Σπύρος Γ. Μοτσενίγος, *Νεοελληνική μουσική: Συμβολή εις την ιστορίαν της*. Αθήνα, 1958, σ.200. Βλ. επίσης Σπύρος Ευαγγελάτος, ό.π., σ. 191.
60. Σπύρος Ευαγγελάτος, ό.π.
61. *Η Διακολαποθήκη*, τόμ. Δ', αρ. φ. 48, Κεφαλληνία 14 Δεκεμβρίου 1861, σ. 252.

